

Леонова С.С.

аспірантка Київського національного університету культури і мистецтва

ФАХОВА ПІДГОТОВКА У СФЕРІ ФОРТЕПІАННОГО МИСТЕЦТВА В КОНТЕКСТІ ХУДОЖНЬОЇ КУЛЬТУРИ

Ця стаття присвячена тематиці фортепіанного мистецтва у контексті художньої культури в Україні. Розкривається першочергове значення проблеми формування майбутнього фахівця в галузі музичного мистецтва, розвитку його творчого потенціалу, потреби в постійному удосконаленні набутої освіти, виховання у нього здатності швидко орієнтуватися в інформаційному просторі.

Ключові слова: художня культура, фортепіанна підготовка, мистецтво.

Эта статья посвящена тематике фортепианного искусства в контексте художественной культуры в Украине. Раскрывается первостепенное значение проблемы формирования будущего специалиста в области музыкального искусства, развития его творческого потенциала, потребности в постоянном совершенствовании приобретенной образования, воспитания у него способности быстро ориентироваться в информационном пространстве. Ключевые слова: художественная культура, фортепианная подготовка, искусство.

This article is dedicated to piano art in the context of culture in Ukraine. It discloses the highest priority issues shaping the future of a specialist in the field of music, developing one's creative potential, needs constant improvement of the acquired education, training one's ability to quickly navigate the information space.

Key words: artistic culture, piano training, art.

Важливою умовою творчого зростання педагога-музиканта є усвідомлення закономірностей і явищ художньої культури, способів їх пояснення. Удосконалення професійної майстерності музиканта неможливе без самоаналізу, саморегуляції, самооцінки. Основою цих взаємопов'язаних процесів є професійна рефлексія, природа і механізм якої досить своєрідно проявляється у педагога-музиканта, що зумовлено специфікою музики як виду мистецтва. Важливо поступово підвищувати інтелектуальну спрямованість, відходити від інструктивно-авторитарних методів викладання у музично-педагогічній діяльності, що дозволяє студентам проявити самостійність і творчу ініціативу, проявити свої уподобання. Даний принцип передбачає застосування евристичних, проблемних і пошукових методів навчання [6].

Теорія та практика виховання засобами мистецтва має певні здобутки, які базуються на аналізі структури педагогічної діяльності (Л. Вовк, Н. Кузьміна, М. Лещенко, Г. Сагач), розвитку різноманітних психологічних аспектів навчальної та виховної діяльності (Л. Виготський, П. Гальперін, В. Давидов, Л. Занков, С. Рубінштейн, О. Леонтьєв).

Культурологічний підхід до музики поступово стає характерним для низки сучасних музикознавчих досліджень М. Арановського, В. Медушевського, Є. Незайкінського,

М. Тараканова та ін. При цьому проблема розвитку художньої культури майбутніх фахівців із мистецьких дисциплін, розширення їх компетентності в різних видах мистецтва стає предметом фундаментальних досліджень (Л. Рапацька, Т. Рейзенкінд, О. Щолкова). Музична підготовка студентів узгоджується із загальнокультурною підготовкою, спрямованою на виокремлення вагомих ідей та проблем теорії та історії художньої культури.

Інтенсифікується науковий пошук у сфері визначення ролі та значення фортеп'янного навчання у вищих навчальних закладах. Спрямовується навчальний процес у фортеп'янних класах на загальнохудожній, культуровідповідний розвиток студентів (А. Алексєєв, Г. Воробкевич, М. Немикіна, Г. Нейгауз, Е. Новикова, Л. Смирнова, С. Фейнберг), розвиток виконавської культури майбутніх учителів музики, музично-інтерпретаційних умінь (А. Бабаян, В. Дашковський, Н. Калініна), засоби педагогічного спрямування фортеп'янної підготовки студентів (Н. Кашкадамова, С. Куришев, І. Мостова).

Одним із засобів забезпечення цілісності естетичного, виконавсько-творчого і педагогічного аспектів фортеп'янної підготовки виступає історико-стильовий підхід. При цьому впровадження історико-стильового підходу в систему фортеп'янної підготовки ускладнюється тим, що багато питань розвитку стильового мислення майбутніх учителів музики не отримали аргументованого вирішення [2; 54–56; 3; 151–153].

Фортеп'янна підготовка розглядається як закономірно побудована педагогічна система, основними компонентами якої виступають мотиваційно-спонукальний, когнітивно-пізнавальний, емоційно-оцінювальний, виконавсько-творчий, професійно-практичний, а системоутворюючим чинником – спрямованість педагогічного керівництва на забезпечення відповідності між завданнями фортеп'янної підготовки та потребами майбутньої педагогічної діяльності студентів [2; 54–56].

Мистецтво є складною динамічною системою, а фортеп'янне мистецтво виступає як структурний елемент або як одна з його самостійних підсистем. Аналіз досліджень, присвячених розвитку сучасного фортеп'янного мистецтва, дозволяє стверджувати, що цей вид мистецтва поступово втрачає широку аудиторію через недостатню увагу засобів масових комунікацій до цієї галузі, незначну кількість радіо- та телепередач, присвячених фортеп'янному виконавству. Все це призвело до того, що фортеп'янне мистецтво залишилось невідомим значній кількості потенційних слухачів, об'єктивно зменшилась популярність інструменту і серед численних його прибічників, що були позбавлені знайомих звукових вражень.

Формування національної музичної культури ХХІ століття обумовлено ментальними особливостями українців, рисами українського національного характеру є «чутливість» та «чуйність», «меланхолійність», які є основою глибоких особистісних переживань людини. Ці риси свідчать про музичну обдарованість нації й гарантують успішність музичної діяльності у будь-якому її вигляді.

В умовах відродження української культури важливого значення набувають питання музичної освіти, бо музичне мистецтво постає на сьогодні найважливішим інструментом, що визначає духовно-ціннісну направленість особистості. Орієнтація

на дану тенденцію об'єктивно вимагає розвитку концептуальної основи поглядів, що інтегрують традиційні та інноваційні процеси.

Зазначимо, що українське фортепіанне мистецтво як цілісний феномен сучасної музичної культури відрізняється деякими особливостями під час свого розвитку. Перш за все, це стосується періодизації становлення та розвитку фортепіанної культури України та її історичного контексту. Генезис європейського піанізму займає період у п'ять століть, протягом яких становлення фортепіанної культури європейських країн послідовно проходило етапи клавірного мистецтва, пов'язаного з епохою бароко, класицизму, що було позначено виникненням та удосконаленням фортепіано, потім епоху романтизму і, нарешті, динамічний та суперечливий період ХХ ст.

Протягом останніх десятиліть ХХ століття спостерігається ситуація, коли у населення поступово зникає інтерес до творчості корифеїв музичної літератури, не тільки до конкретного композитора, а йв цілому до мистецтва, що містить духовне багатство [1]. Це пояснюється тим, що освоєння кращих зразків світової музичної культури стало практично малодоступним для різних вікових категорій населення [5; 225–246]. Творчість Ф. Шопена, Ф. Ліста, Р. Шумана, Ф. Бузоні, С. Рахманінова та інших видатних музикантів дає унікальну можливість реалізувати у своєму звучанні всю світову музичну літературу будь-якого жанру, будь-якої фактури, для будь-якого інструменту. Фортепіанна література відображає різні стильові напрями, які коли-небудь існували в історії музичної культури. Саме тому набуває актуальності проблема дослідження фортепіанного мистецтва у контексті художньої культури в Україні на сучасному етапі.

Ефективність професійно-творчого розвитку студента – майбутнього вчителя музики забезпечується створенням психолого-педагогічних умов, серед яких пріоритетне значення мають: гуманістична спрямованість освітнього процесу; співпраця, співтворчість педагога і студента; посилення позиції рефлексії студентів з метою підвищення їх ініціативності і активності; самостійна робота; створення індивідуальних траєкторій професійно-творчого розвитку студентів; створення умов для дослідницької діяльності; наявність професійного зразка – творчої особистості педагога [4].

Виховний потенціал музичної культури в умовах початкової освіти часто залишається нереалізованим у зв'язку з недостатньою професійною підготовкою вчителів початкових класів, недооцінкою ними музики як дієвого виду мистецтва в духовному становленні дитини.

Актуальна проблема сучасності – підготовка конкурентноспроможних фахівців, забезпечення їх високого професійного рівня та мобільності, створення умов для максимального розкриття талантів і творчого потенціалу молодих педагогів. Саме тому набувають особливого значення питання впровадження у навчально-виховний процес мистецького навчального закладу інноваційних технологій та моделювання інноваційної професійної діяльності майбутніх фахівців.

Аналіз місця і ролі фортепіанного мистецтва у контексті художньої культури України на сучасному етапі свідчить про наступне:

- сутнісною складовою поняття «художня культура України» виступає категорія «художня культура особистості», а фортепіанне мистецтво виступає засобом та

компонентом формування і розвитку художньої культури особистості та художньої культури України;

- культурологічну підготовку студентів у навчальних закладів можна розглядати в контексті формування художньої культури України;

- найбільш повне визначення «художньої культури» відображено в розумінні її як сукупності створених суспільством художніх цінностей, а також самого процесу їхнього створення, розподілу, сприйняття, засвоєння суспільством і кожною окремою людиною;

- художня культура охоплює як процес художньої діяльності суспільства, так і його результати, різноманітні відносини людей, які пов'язані з художньою діяльністю суспільства і характеризує ступінь готовності суспільства до засвоєння цінностей мистецтва;

- рівень художньої культури особистості залежить від рівня художньої освіченості, широти інтересів у сфері мистецтва, глибини його розуміння;

- художня культура особистості виступає чинником формування і розвитку загальної культури особистості.

Аналіз досліджень, присвячених тематиці фортепіанного мистецтва у контексті художньої культури в Україні, показав, що першочергового значення набуває проблема формування майбутнього спеціаліста в галузі музичного мистецтва, розвитку його творчого потенціалу, потреби в постійному удосконаленні набутої освіти, виховання у нього здатності швидко орієнтуватися в інформаційному просторі.

Потребують наукової уваги шляхи удосконалення системи підготовки мистецьких кадрів, піднесення ролі мистецьких закладів освіти у формуванні культури суспільства, збереженні культурних традицій, поєднання їх з вирішенням проблем інтеграції культури України у світову систему, можливі шляхи розвитку мистецької освіти.

З метою об'єктивізації визначення тенденцій, напрямів і сучасних форм самоорганізації культури остання розглядається як органічна складова універсальної форми буття. Саме тому застосовуються спроби загальносистемного підходу до аналізу проблем глобальної культуродинаміки.

Потребує аналізу проблема підготовки майбутніх фахівців у системі ступеневої мистецької освіти, принципи інтегрованої музично-теоретичної підготовки майбутніх вчителів музики, теоретико-методологічні основи формування їх художнього світогляду у контексті художньої культури. Зокрема, в цьому плані можна констатувати актуальність проблем, пов'язаних із становленням, функціонуванням та розвитком культури.

Література

1. Алексеев А. *Творчество музыканта-исполнителя*. – М. : Музыка, 1991;
2. Буцяк В. І. *Удосконалення майстерності вчителів музики // Нова педагогічна думка : Наук.-метод. журнал*. – Рівне. – 1999. - № 3. – С. 54–56;
3. Буцяк В. І. *Фортепіанна підготовка студентів вищих педагогічних закладів на основі історико-стильового підходу // Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти : Наукові записки РДГУ*. – Вип. 24. – 2002. – С. 151–153;
4. Войтлева Н. А. *Формирование культуры личности – актуальная задача воспитания и образования // Ежеквартальный научный журнал АГУ «Вестник»*. Серия : Педагогика. – Майкоп, 1998;
5. Жидков В. С. *Попытка системного взгляда на*

ФАХОВА ПІДГОТОВКА У СФЕРІ ФОРТЕПІАННОГО МИСТЕЦТВА В КОНТЕКСТІ
ХУДОЖНЬОЇ КУЛЬТУРИ

культуру // Системные исследования : Методологические проблемы : Ежегодник. 1997 / Под ред. Гвишиани Д. М. и др. – М., 1997. – С. 225–246; 6. Щолокова О. П. Модернізація фахової мистецької освіти у контексті сучасних гуманістичних ідей / Теорія і методика мистецької освіти. – Вип. 4. – Науковий часопис НПУ ім. М. П. Драгоманова. – К., 2007.